

Treści patologiczne online

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2024

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Idea internetu opartego dziś w dużej mierze na mediach społecznościowych zakłada, że nie tylko każdy może być odbiorcą informacji, ale też to, że wszyscy możemy być ich twórcami i nadawcami. Taka demokratyzacja procesu tworzenia i przekazywania informacji ma szereg zalet, ale niesie ze sobą również pewne zagrożenia, jak choćby fakt, że treści umieszczane w internecie podlegają mniejszej kontroli, niż te przekazywane przez tradycyjnych nadawców medialnych (telewizję, radio, prasę). W naszym badaniu¹ zapytaliśmy Polaków o ich styczność online z treściami, które były, w ich odczuciu, nieodpowiednie, rażące, łamały przyjęte normy postępowania. Treści te określa się niekiedy mianem patologicznych, a nawet nazywa cyberprzemocą.

O styczność z treściami patologicznymi zapytaliśmy użytkowników internetu², którzy oglądają materiały wideo tworzone przez tzw. internetowych twórców, oglądają materiały wideo, w których ci internetowi twórcy występują, oraz czytają komentarze pisane przez innych użytkowników internetu.

Z deklaracji badanych wynika, że trzy czwarte internautów (76%) ogląda w internecie materiały wideo i transmisje na żywo tworzone przez innych użytkowników, w tym dwie piąte (40%) robi to często. Dwie trzecie internautów (66%) ogląda materiały wideo, transmisje na żywo, w których występują internetowi twórcy i osoby znane z internetu, a niemal połowę tej grupy stanowią badani, którzy oglądają takie materiały często. Komentarze pisane online przez innych użytkowników czyta 82% internautów, w tym dwie piąte (40%) – często.

CBOS

RYS. 1. Czy zdarza się Panu(i) w internecie:

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (412) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

– wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),

– wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,

– samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 14 do 25 sierpnia 2024 roku na próbie liczącej 939 osób (w tym: 66,7% metodą CAPI, 20,3% – CATI i 13,0% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

² Użytkownicy internetu stanowią w próbie 85% badanych, z czego 72% z nich korzysta z internetu codziennie.

Najwięcej widzów tego typu treści notujemy wśród najmłodszych użytkowników internetu, natomiast najmniej jest ich wśród najstarszych respondentów. Generalnie odsetek odpowiadających twierdząco na te pytania maleje wraz z wiekiem. Dotyczy to również czytania online wypowiedzi i komentarzy pisanych przez internautów, jednak w tym przypadku wpływ wieku wydaje się nieco mniejszy.

TABELA 1

Wiek	Odsetki badanych deklarujących:		
	oglądanie materiałów wideo, transmisji na żywo tworzonych przez innych użytkowników internetu	oglądanie materiałów wideo, transmisji na żywo, w których występują internetowi twórcy i osoby znane z internetu	czytanie wypowiedzi, komentarzy innych użytkowników internetu
18–24 lata	98	97	92
25–34	89	80	89
35–44	81	73	82
45–54	83	64	81
55–64	66	56	80
65 lat i więcej	41	30	65
Ogółem	76	66	82

Poza młodym wiekiem, odbiorców wszystkich typów treści, o które pytaliśmy, wyróżniają także wyższe dochody na osobę w gospodarstwie domowym. W przypadku osób deklarujących dochody *per capita* wynoszące 4000 zł lub więcej powszechne jest oglądanie materiałów wideo, transmisji na żywo tworzonych przez innych użytkowników internetu oraz materiałów, w których internetowi twórcy występują, a także czytanie wypowiedzi, komentarzy innych użytkowników internetu. Podział ze względu na płeć nie jest w tym kontekście znaczący (zob. tabele aneksowe 1, 2 i 3).

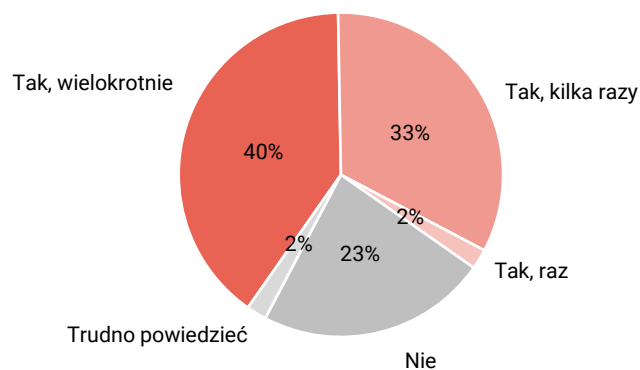
EKSPOZYCJA NA TREŚCI PATOLOGICZNE

W dobie szybko rozwijającego się internetu temat ekspozycji jego użytkowników na treści patologiczne staje się coraz bardziej popularny. Dyskutowane są przede wszystkim krótko- i długoterminowe skutki ekspozycji na takie treści, zwłaszcza jeśli chodzi o dzieci i młodzież. W przypadku dorosłych można powiedzieć, że trzy czwarte spośród tych, którzy zadeklarowali oglądanie materiałów wideo tworzonych przez internetowych twórców (lub takich, w których oni występują) bądź czytanie komentarzy pisanych przez innych użytkowników (75%, co stanowi 56% ogółu dorosłych) deklaruje, że zetknęło się przynajmniej raz w tych treściach z zachowaniami lub wypowiedziami, które były dla nich rażące, obraźliwe lub łamały ogólnie przyjęte zasady postępowania. Warto podkreślić, że dwie piąte spośród nich (40%) twierdzi, iż z nieodpowiednimi treściami spotykało się wielokrotnie, a jedna trzecia (33%) – kilka razy. Około jednej czwartej badanych (23%) nie odnotowało takich treści w oglądanych przez siebie materiałach lub w czytanych komentarzach.

CBOS

RYS. 2. Czy w tych materiałach wideo lub komentarzach zetknął(ęła) się Pan(i) kiedyś z zachowaniami, wypowiedziami, które wydały się Panu(i) rażące, obraźliwe, łamały ogólnie przyjęte zasady postępowania?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZADEKLAROWALI OGLĄDANIE MATERIAŁÓW WIDEO TWORZONYCH PRZEZ TWÓRCÓW INTERNETOWYCH (LUB TAKICH, W KTÓRYCH ONI WYSTĘPUJĄ) LUB CZYTANIE KOMENTARZY PISANYCH PRZEZ INNYCH UŻYTKOWNIKÓW (N=703)

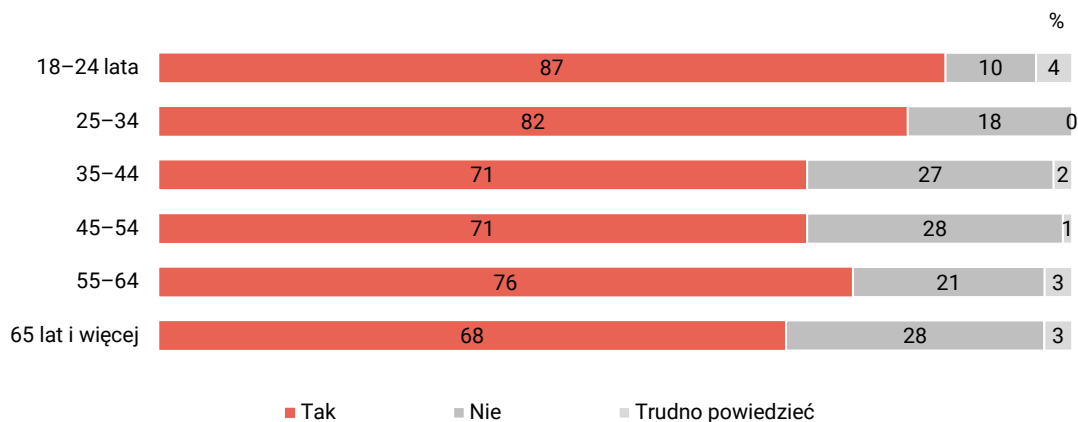

Największy odsetek osób, które zetknęły się z zachowaniami, wypowiedziami, które były rażące, obraźliwe lub łamały ogólnie przyjęte zasady postępowania, notujemy wśród najmłodszych. Generalnie częściej niż przeciętnie z takimi treściami kontakt mają internauci poniżej 35 roku życia, a szczególnie najmłodszy – w wieku od 18 do 24 lat.

CBOS

RYS. 3. Czy w tych materiałach wideo lub komentarzach zetknął(ęła) się Pan(i) kiedyś z zachowaniami, wypowiedziami, które wydały się Panu(i) rażące, obraźliwe, łamały ogólnie przyjęte zasady postępowania?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZADEKLAROWALI OGLĄDANIE MATERIAŁÓW WIDEO TWORZONYCH PRZEZ TWÓRCÓW INTERNETOWYCH (LUB TAKICH, W KTÓRYCH ONI WYSTĘPUJĄ) LUB CZYTANIE KOMENTARZY PISANYCH PRZEZ INNYCH UŻYTKOWNIKÓW (N=703) – WG WIEKU

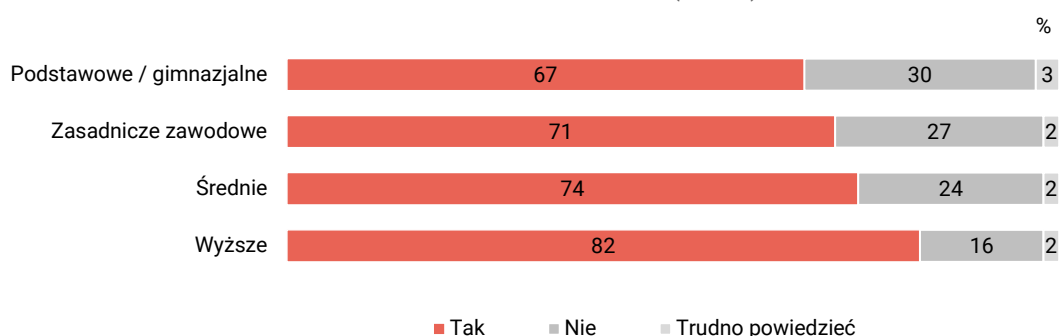

Styczność z takimi treściami w większym stopniu niż przeciętnie deklarują także osoby mające wyższe wykształcenie. Może to być jednak w pewnym stopniu funkcją wieku (gdyż są one przeciętnie młodsze niż np. osoby z wykształceniem podstawowym), a niekoniecznie większej wrażliwości w tym względzie, w związku z czym częściej takie treści identyfikują.

CBOS

RYS. 4. Czy w tych materiałach wideo lub komentarzach zetknął(ęła) się Pan(i) kiedyś z zachowaniami, wypowiedziami, które wydały się Panu(i) rażące, obraźliwe, łamały ogólnie przyjęte zasady postępowania?

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZADEKLAROWALI OGLĄDANIE MATERIAŁÓW WIDEO TWORZONYCH PRZEZ TWÓRCÓW INTERNETOWYCH (LUB TAKICH, W KTÓRYCH ONI WYSTĘPUJĄ) LUB CZYTANIE KOMENTARZY PISANYCH PRZEZ INNYCH UŻYTKOWNIKÓW (N=703) – WG WYKSZTAŁCENIA

Badanych, którzy zetknęli się w internecie z treściami, które spontanicznie uznali za nieodpowiednie lub rażące, zapytaliśmy w sposób otwarty o to, jakie to były treści. Respondenci w przestrzeni internetowej spotykają się przede wszystkim z szeroko rozumianym hejtem (62%). Zdecydowana większość spośród nich nie sprecyzowała, o jaki rodzaj hejtu chodzi. Niemniej jednak 6% ankietowanych z tej grupy zadeklarowało, że był to hejt polegający na ośmieszaniu i stygmatyzacji drugiej osoby, kolejne 4% mówiło o hejcie ze względu na różnice w poglądach, a dalsze 2% – o hejcie na podłożu religijnym. Oprócz wskazań na hejt, relatywnie wiele osób wymieniło w tym kontekście treści wulgarne (29%). Na trzecim miejscu pod względem częstości występowania danej odpowiedzi znalazły się treści odbierane przez badanych jako niestosowne, które, w ich odczuciu, nie powinny były się pojawić w przestrzeni publicznej (13%). Czwartym najczęściej wskazywanym przykładem treści nieodpowiednich, niestosownych czy rażących są te dotyczące dyskryminacji (12%). Połowa tej grupy respondentów (6%) wskazała na dyskryminację rasową, nieco mniej (4%) – na dyskryminację związaną z płcią lub orientacją seksualną (seksizm, homofobia), a 2% – na ksenofobię. Niektórzy badani (8%) uznają za rażące także takie treści, których celem jest dezinformacja. Sześciu na stu odpowiadających (6%) mówi o zachowaniach agresywnych w przestrzeni internetowej.

TABELA 2

Jakie to były zachowania lub wypowiedzi?

Odpowiedzi badanych, którzy zetknęli się online z treściami, które uznali za rażące, obraźliwe, łamiące ogólnie przyjęte zasady postępowania (N=530)

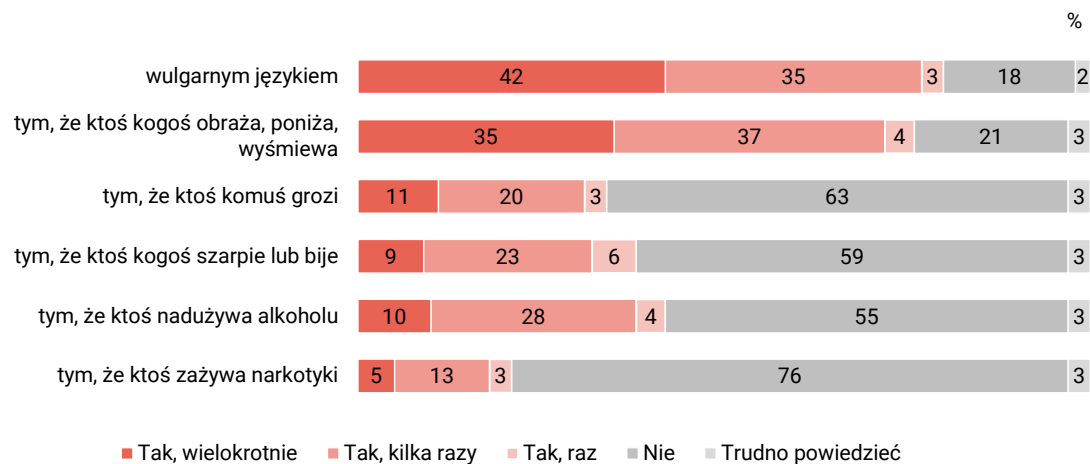
Hejt	62%
w tym ośmieszenie i stygmatyzacja	6%
w tym hejt ze względu na różnice w poglądach	4%
w tym hejt ze względu na różnice religijne	2%
Treści wulgarne	29%
Treści nieodpowiednie, niestosowne	13%
Dyskryminacja	12%
w tym dyskryminacja rasowa	6%
w tym dyskryminacja związana z płcią	4%
w tym ksenofobia	2%
Dezinformacja	8%
Agresja	6%
Zachęcające do niewłaściwych zachowań	1%
Inne	2%
Trudno powiedzieć	9%

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli podać kilka przykładów takich treści

Poza spontanicznie uzyskanymi odpowiedziami na pytanie otwarte, sprawdziliśmy także ekspozycję badanych – oglądających online materiały wideo tworzone przez internetowych twórców (lub takie, w których ci twórcy występują) bądź czytających komentarze w sieci – na konkretne typy treści. Odbiorcy materiałów wideo najczęściej stykają się w nich z wulgarnym językiem (łącznie 80%, w tym 42% wielokrotnie) oraz obrażaniem, poniżaniem, wyśmiewaniem (76%, w tym 35% wielokrotnie). Mniejsza część widzów treści wideo tworzonych przez innych użytkowników zetknęła się w tych materiałach z przemocą fizyczną (38%), z groźbami (34%). Ponad dwie piąte z nich (42%) było w trakcie oglądania tych materiałów wideo świadkami nadużywania alkoholu (42%), a jedna piąta (21%) – zażywania narkotyków.

RYS. 5. A czy w tych materiałach wideo zetknął(ęła) się Pan(i) kiedykolwiek z:

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZADEKLAROWALI OGLĄDANIE MATERIAŁÓW WIDEO TWORZONYCH PRZEZ TWÓRCÓW INTERNETOWYCH (LUB TAKICH, W KTÓRYCH ONI WYSTĘPUJĄ) (N=625)

Wprawdzie ekspozycji na treści patologiczne wyraźnie sprzyja młody wiek, to jednak trudno nie zauważyć, że kontakt z materiałami wideo, w których obecne były wulgarny język i obrażanie innych, miała także większość starszych badanych. Wśród najmłodszych respondentów ponad połowa miała też styczność z materiałami wideo, w których pojawiały się groźby, przemoc fizyczna i nadużywanie alkoholu, a blisko co trzeci spośród nich był świadkiem zażywania narkotyków.

TABELA 3

Wiek	Styczność z danym typem treści badanych oglądających online materiały wideo tworzone przez internetowych twórców lub takie, w których internetowi twórcy występują					
	wulgarny język	obrażanie, poniżanie, wyśmiewanie	groźby	szarpanie, bicie	nadużywanie alkoholu	zażywanie narkotyków
	w procentach					
18–24 lata	92	83	54	61	57	31
25–34	81	78	34	39	51	17
35–44	84	78	29	35	36	20
45–54	73	70	26	35	42	22
55–64	77	76	35	33	34	24
65 lat i więcej	70	68	27	28	23	14
Ogółem	80	76	34	38	42	21

O ile kontakt online z wulgarnym językiem, obrażaniem innych i z zażywaniem narkotyków jest w mniejszym stopniu zróżnicowany w zależności od płci (takie doświadczenia o 4–5 punktów częściej deklarują mężczyźni niż kobiety), o tyle można zauważyć, że świadkami gróźb i przemocy fizycznej jako widziami tego typu treści wyraźnie częściej byli mężczyźni niż kobiety (odpowiednio 40% wobec

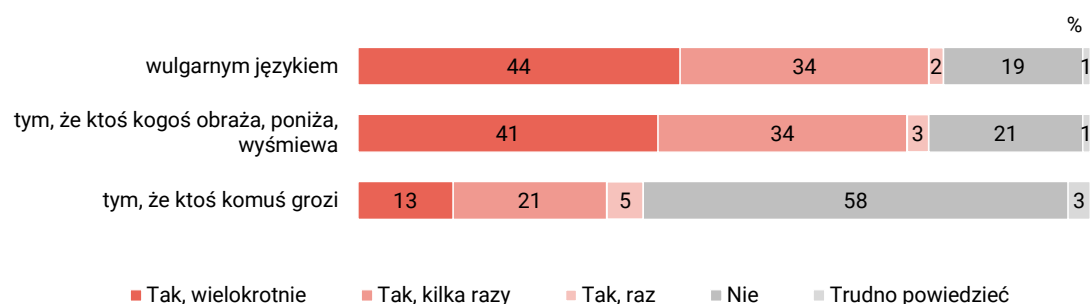
28% i 43% wobec 34%). Mężczyźni w większej mierze oglądali też wideo, w których nadużywa się alkoholu (46% wobec 38%).

Z deklaracji respondentów wynika, że w niemniejszym stopniu nasycone treściami patologicznymi są internetowe komentarze. Ośmiu na dziesięciu internautów (80%, w tym 44% wielokrotnie), zetknęło się w nich z wulgarnym językiem, minimalnie mniejsza grupa (78%, w tym 41% wielokrotnie) natrafiła tam na obrażanie, poniżanie lub wyśmiewanie innych, a dwie piąte (39%) – czytało groźby.

CBOS

RYS. 6. A czy czytając w internecie komentarze napisane przez innych użytkowników zetknął(ęła) się Pan(i) kiedykolwiek z:

ODPOWIEDZI BADANYCH, KTÓRZY ZADEKLAROWALI CZYTANIE W INTERNECIE TAKICH KOMENTARZY (N=650)

Także w tym przypadku notujemy, że to młodzi respondenci najczęściej natrafiają na szkodliwe treści w internecie. Można powiedzieć, że generalnie większą niż przeciętnie ekspozycją na pisane patotreści wyróżniają się badani poniżej 35 roku życia, szczególnie najmłodszy, mający od 18 do 24 lat. Jeśli chodzi o styczność z treściami patologicznymi w formie pisanej, nie obserwujemy istotnej różnicy między kobietami i mężczyznami.

TABELA 4

Wiek	Styczność z danym typem treści badanych czytających online komentarze napisane przez innych użytkowników internetu		
	wulgarny język	obrażanie, poniżanie, wyśmiewanie	groźby
	w procentach		
18–24 lata	92	87	55
25–34	85	85	46
35–44	81	74	37
45–54	75	78	30
55–64	78	80	35
65 lat i więcej	68	63	29
Ogółem	80	78	39

Ekspozycja użytkowników internetu na treści patologiczne obecne w internecie jest wysoka. Sprzyja jej wyraźnie młodszy wiek użytkowników. Wynika to najprawdopodobniej z faktu, że ludzie młodzi spędzają online więcej czasu i – przede wszystkim – są bardziej aktywni w mediach społecznościowych. Treści patologiczne, z którymi internauci mają najczęściej styczność, to różne formy agresywnego, obraźliwego i wulgarnego języka. W mniejszym stopniu, choć, ogólnie rzecz biorąc, relatywnie często, są to także groźby, nadużywanie alkoholu, przemoc fizyczna, rzadziej używanie narkotyków. Z treściami o charakterze agresywnym lub związanymi z przemocą wyraźnie większą styczność mają mężczyźni niż kobiety.

Opracował

Błażej Bado